

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Česká republika)
Středoevropský vzdělávací institut (Bratislava, Slovensko)
Národní institut pro ekonomický výzkum (Batumi, Gruzie)
Al-Farabi Kazakh National University (Kazachstán)
Institut filozofie a sociologie Ázerbájdžánu Národní akademie věd (Baku, Ázerbájdžán)
Institut vzdělávání Ázerbájdžánské republiky (Baku, Ázerbájdžán)
Batumi School of Navigation (Batumi, Gruzie)
Regionální akademie managementu (Kazachstán)
Veřejná vědecká organizace „Celokrajinské shromáždění lékařů ve veřejné správě“ (Kyjev, Ukrajina)
Nevládní organizace „Sdružení vědců Ukrajiny“ (Kyjev, Ukrajina)
Univerzita nových technologií (Kyjev, Ukrajina)

v rámci publikační skupiny Publishing Group „Vědecká perspektiva“

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XXXI mezinárodní kolektivní monografie

Česká republika
2023

International Economic Institute s.r.o. (Czech Republic)
Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)
National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)
Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)
Institute of Philosophy and Sociology of Azerbaijan National Academy of Sciences (Baku, Azerbaijan)
Institute of Education of the Republic of Azerbaijan (Baku, Azerbaijan)
Batumi Navigation Teaching University (Batumi, Georgia)
Regional Academy of Management (Kazakhstan)
*Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public
Administration" (Kyiv, Ukraine)*
Public Organization Organization "Association of Scientists of Ukraine" (Kyiv, Ukraine)
University of New Technologies (Kyiv, Ukraine)

within the Publishing Group "Scientific Perspectives"

MODERN ASPECTS OF SCIENCE

31- th volume of the international collective monograph

Czech Republic
2023

UDC 001.32: 1/3] (477) (02)

C91

Vydavatel:

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
se sídlem V Lázních 688, Jesenice 252 42
IČO 03562671 Česká republika
Zveřejněno rozhodnutím akademické rady

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Zápis č. 32/2023 ze dne 8. Směť 2023)

Monografie jsou indexovány v mezinárodním vyhledávači

Recenzenti:

- Karel Nedbálek** - doktor práv, profesor v oboru právo (Zlín, Česká republika)
Markéta Pavlova - ředitel, Mezinárodní Ekonomický Institut (Praha, České republiky)
Humeir Huseyn Akhmedov - doctor of pedagogical sciences, professor (Baku, Azerbaijan);
Iryna Zhukova - kandidátka na vědu ve veřejné správě, docentka (Kyjev, Ukrajina)
Yevhen Romanenko - doktor věd ve veřejné správě, profesor, ctěný právník Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Oleksandr Datsiy - doktor ekonomie, profesor, čestný pracovník školství na Ukrajině (Kyjev, Ukrajina)
Jurij Kijkov - doktor informatiky, dr.h.c. v oblasti rozvoje vzdělávání (Teplice, Česká republika)
Vladimír Bačišin - docent ekonomie (Bratislava, Slovensko)
Peter Ošváth - docent práva (Bratislava, Slovensko)
Oleksandr Nepomnyashy - doktor věd ve veřejné správě, kandidát ekonomických věd, profesor, řádný člen
Vysoké školy stavební Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Vladislav Fedorenko - doktor práv, profesor, DrHb - doktor habilitace práva (Polská akademie
věd), čestný právník Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Dina Dashevská - geolog, geochemik Praha, Česká republika (Jeruzalém, Izrael)

Tým autorů

C91 Moderní aspekty vědy: XXXI. Díl mezinárodní kolektivní monografie /
Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut
s.r.o., 2023. str. 453

Svazek XXXI mezinárodní kolektivní monografie obsahuje publikace o: utváření a rozvoji teorie a historie veřejné správy; formování regionální správy a místní samosprávy; provádění ústavního a mezinárodního práva; finance, bankovníctví a pojišťovnictví; duševní rozvoj osobnosti; rysy lexikálních výrazových prostředků imperativní sémantiky atd.

Materiály jsou předkládány v autorském vydání. Autoři odpovídají za obsah a pravopis materiálů.

© Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2023
© Publishing Group „Vědecká perspektiva“, 2023
© autoři článků, 2023

OBSAH

PŘEDMLUVA

ODDÍL 1. VEŘEJNÁ SPRÁVA

- §1.1 УКРАЇНІ ЗАГРОЖУЄ ДЕМОГРАФІЧНА КРИЗА* **10**
(Романенко Є.О., Збройні сили України, Федосова В. Е.,
Національна академія внутрішніх справ)

ODDÍL 2. PEDAGOGIKA, VÝCHOVA, FILOZOFIE, FILOLOGIE

- §2.1 HARNESSING CLOUD TECHNOLOGIES FOR
FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION AMONG MASTERS
IN ENERGY ENGINEERING* (Nykyorets S.S., Vinnytsia
National Technical University) **21**

- §2.2 ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІО-
НАЛЬНОГО КОЛОРИТУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ* (Купцова Т.А.,
Український державний університет науки та
технологій, Колієва І.А., Український державний
університет науки та технологій) **56**

ODDÍL 3. PRÁVNÍ VĚDY

- §3.1 РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МИТНИЦІ* **66**
(Романенко Є.О., Збройні сили України, Непомнящий
О.М., Національний авіаційний університет)

- §3.2 ДИСКРЕЦІЯ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД
ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ* (Корж І.Ф., Державна наукова
установа «Інститут інформації, Кірієнко В.М., Інститут
інформації, безпеки і права НАПрНУ)

- §3.3 ВИКОРИСТАННЯ ФЕЙКОВИХ АКАУНТІВ ЯК
ІНСТРУМЕНТ ПІСО ПІД ЧАС ВІЙНИ* (Левін О.Л.,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх
справ) **99**

§3.4 ФІКТИВНІСТЬ ТА УДАВАНІСТЬ ЯК ПІДСТАВИ
ВИЗНАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ
НЕДІЙСНИМ (Хатнюк Н.С., Київський університет
імені Бориса Грінченка, Побіянська Н.Б., Університет
сучасних знань, Обловацька Н.О., Київський
університет імені Бориса Грінченка) 110

§3.5 ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК ОЗНАКА
ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА
ЗА СТ. 126-1 КК УКРАЇНИ (Шевченко Т.В.,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх
справ) 124

ODDÍL 4. TECHNICKÉ VĚDY

§4.1 WEAR PROCESSES OF SPARINGLY ALLOYED
METASTABLE AND SECONDARY HARDENING STEELS
ADDITIONALLY ALLOYED Mo, B, V (Glushkova D.B.,
Kharkiv National Automobile and Road University, Bagrov V.A.,
Kharkiv National Automobile and Road University) 137

§4.2 НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕННЯ
СКЛАДНИХ СИСТЕМ НА ОСНОВІ ШТУЧНОГО
ІНТЕЛЕКТУ (Борисов І.В., Науково-дослідний інститут
воєнної розвідки з наукової роботи, Одарущенко О.Б.,
Полтавський державний аграрний університет, Яценюк В.Ж.,
Харківський національний університет Повітряних Сил
ім. І. Кожедуба, Налапко О.Л., Центральний науково-
дослідний інститут озброєння та військової техніки
Збройних Сил України, Іщенко О.М., Центральний
науково-дослідний інститут Збройних Сил України,
Шишацький А.В., Київський національний університет
імені Тараса Шевченка) 146

§4.3 ПІДВИЩЕННЯ ДОВГОВІЧНОСТІ ЛОПАТКОВОГО
АПАРАТУ ТУРБІН МОДИФІКУВАННЯМ ЇХ ПОВЕРХНІ
(Глушкова Д.Б., Харківський національний автомобільно-
дорожній університет, вул. Ярослава Мудрого) 191

§3.4 ФІКТИВНІСТЬ ТА УДАВАНІСТЬ ЯК ПІДСТАВИ ВИЗНАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ НЕДІЙСИМ (Хатнюк Н.С., Київський університет імені Бориса Грінченка, Побіяньська Н.Б., Університет сучасних знань, Обловацька Н.О., Київський університет імені Бориса Грінченка)

Вступ. Договірні відносини між суб'єктами господарювання є основним регулятором товарно–грошових відносин, поєднуючи в собі юридичні, економічні, податкові та специфічні аспекти господарської діяльності. Саме на підставі такого комерційного виду договорів виникають і формуються економічні зв'язки не тільки між суб'єктами господарських відносин, а між іншими особами, зокрема, кінцевими споживачами товарів чи послуг. Але, це в свою чергу, призводить і до збільшення кількості договорів, щодо яких виникають спори про визнання їх недійсними.

Особливістю правового регулювання визнання господарського договору недійсним, є їх регламентація нормами Цивільного та Господарського кодексів України, положення яких опираються на різну практику правозастосування окремих підстав визнання договору недійсним, однак містять дещо різні доктринальні підходи, котрі не враховують особливу природу господарських зобов'язань, організаційних та майнових умов окремих видів господарських договорів, специфіку господарської діяльності учасників відносин та механізму застосування правових наслідків недійсності договорів. Така тенденція свідчить про неоднозначність тлумачення окремих правових положень у регулюванні договірних відносин, які призводять до різного розуміння господарського зобов'язання, вчинення істотних помилок під час укладення та виконання договорів, що негативно впливає на діяльність суб'єктів господарювання. З метою уникнення розбіжностей положень законодавства, у

правозастосовчій практиці набуває актуальності наукове дослідження таких правових підстав визнання господарського зобов'язання недійсним як фіктивність та удаваність, яке охоплює аналіз особливої природи господарських зобов'язань та їх правових підстав недійсності.

Виклад основного матеріалу. Договір виражає волю особи зовні шляхом волевиявлення. Невиявлена воля, яка не може бути сприйнята, не буде договором. Вираження волі особи зовні, при якому вона стає доступною сприйняттю інших осіб і може породити юридичні наслідки, називається волевиявленням. Тому договір являє собою єдність суб'єктивного елементу – волі і об'єктивного – виявлення волі. Волевиявлення – важливий елемент кожного договору. Юридичні наслідки пов'язуються, як правило, з волевиявленням, завдяки чому досягається необхідна ясність та стійкість договорів [1, С.20].

Фіктивний договір в підприємницькій діяльності – це протиправні дії громадян, вчинені з метою завдання збитків учасникам договору або третім особам, вводячи їх в оману відносно дійсних обставин і намірів або шляхом завідомого невиконання зобов'язань по договору. Як окремі види фіктивних договорів виділяють договори, які мають ознаки кримінального проступку, наприклад договори з метою приховати хабар, договори з метою заволодіння чужим майном [2, С.72].

В середині минулого століття вважалось, що фіктивні та удавані можуть бути укладені лише фізичними особами. Ще станом на 1948 рік ми можемо зустріти такі дефініції як фіктивними визнаються угоди, що укладаються без наміру створити справжні права та обов'язки сторін. Вони називаються фіктивними тому, що під ними розуміють фальшивий без реального змісту договір, а удаваними визнаються договори, які свідомо укладаються сторонами в

такій формі та змісті, що не відповідає в реальності їх відносинам, щоб приховати реальний договір, який мали на увазі сторони [3, С. 64.]

Для повного розкриття питання фіктивних та удаваних договорів необхідно звернутись до попереднього досвіду. Так, у постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про визнання угод недійсним» від 28.04.1978 р. № 3 було зазначено, що невиконання або неналежне виконання угоди не може бути підставою для визнання її недійсною і у цьому разі сторона вправі вимагати розірвання договору або застосування інших встановлених наслідків (п. 16) [4].

З розвитком правозастосування і практики формулювання змінилось і ми бачимо, що і юридичні особи можуть бути стороною досліджуваних нами договорів. Законодавство передбачає декілька підстав для визнання договорів недійсними, у зв'язку з тим, що в обох чи однієї зі сторін виявлено невідповідність між волею та волевиявленням. Одним із таких випадків є укладення фіктивного договору, тобто учасники якого оформивши його домовляються про те, що він фактично для них жодних прав та обов'язків не породжує, вони не будуть вчиняти жодних дій, які впливають з нього. Тим самим фізичні та юридичні особи отримують можливість або уникнути більш не вигідних наслідків, які б наступили при відсутності договору, або набуті пільг і вигод, які наступають, в зв'язку з укладенням договору. Прикладом, є укладення договору відчуження, коли відчужувач має на меті приховати належність йому певного майна. При цьому вчинений договір сторони супроводжують іншою домовленістю, про те, що на справді він укладений лише для вигляду. Зміст удаваного договору полягає в тому, що громадяни чи організації, укладаючи договір, виконують передбачені ним права та обов'язки, але з

тих чи інших причин намагаються її приховати. При розгляді таких справ необхідно мати на увазі, що сторони, укладають два договори, які мають буди досліджені судом [5, С.8].

Фіктивний правочин укладається з метою ухилення від майнової відповідальності, передбаченої законом, і в деяких випадках це обумовлюється в договорі. Фіктивний правочин характеризується недобросовісністю його учасників, однак однієї цієї підстави для визнання правочину недійсним все ж таки недостатньо. Основні риси фіктивного правочину: введення в оману (до або в момент укладення правочину) іншого учасника чи третьої особи щодо фактичних обставин правочину або дійсних намірів учасників; вчинення правочину особою, яка не має це робити, свідомий намір невиконання зобов'язань договору та приховування справжніх намірів учасників правочину [6, С.125]. Проте, ми не можемо погодитись з цією думкою І.В.Давидової, оскільки подані характеристики притаманні іншим видам недійсних та оспорюваних договорів і до фіктивних та удаваних правочинів вони можуть стосуватися лише факультативно.

Договір укладено без мети настання правових наслідків (фіктивний договір) (ч. 1 ст. 234 ГК України). Для визнання правочину фіктивним необхідно встановити наявність умислу всіх сторін правочину. Саме по собі невиконання правочину сторонами неозначає, що укладено фіктивний правочин. Якщо сторонами не вчинено будь – яких дій на виконання такого правочину, суд ухвалює рішення про визнання правочину недійсним без застосування будь – яких наслідків. У разі якщо на виконання правочину було передано майно, такий правочин не може бути кваліфікований як фіктивний [7].

Удаваним є правочин, що вчиняється з метою приховання іншого правочину, який сторони насправді

вчинили. Тому при укладенні удаваного правочину до відносин його учасників застосовуються правила щодо правочину, який сторони мали на увазі (який сторони приховали). Суб'єкт, який вимагає визнання правочину недійсним, як укладеного з метою приховати інший правочин, повинен довести, що правочин укладений з такою метою. Воля сторін в удаваному правочині спрямована на встановлення інших цивільно – правових відносин, ніж ті, які передбачені спільною ознакою фіктивного та удаваного правочинів є те, що розбіжність між волею та її зовнішнім виявом стає наслідком навмисних дій його учасників, які мають за мету одержання певної користі усіма або принаймні одним із них. Різниця полягає в тому, що за удаваного правочину настають інші права та обов'язки, ніж ті, що передбачені правочином. За удаваним правочином обидві сторони свідомо, з певною метою, документально оформлюють правочин, але насправді між ними встановлюються інші правовідносини. Закон не передбачає недійсність удаваного правочину, а лише пропонує застосовувати до відносин сторін норми, що регулюють той правочин, який сторони дійсно мали на увазі. Вважаємо, що до удаваних правочинів правові наслідки недійсності, передбачені ст. 216 ЦК України, можуть застосовуватися тільки тоді, коли правочин, який сторони дійсно мали на увазі, є нікчемним або суд визнає його недійсним. Для визнання правочину фіктивним необхідно встановити наявність умислу всіх сторін правочину. Якщо сторонами не вчинено будь – яких дій на виконання такого правочину, суд ухвалює рішення про визнання правочину недійсним без застосування будь – яких наслідків. У разі якщо на виконання правочину було передано майно, такий правочин не може бути кваліфікований як фіктивний. За удаваним правочином (стаття 235 ЦК України) сторони

умисно оформляють один правочин, але між ними насправді встановлюються інші правовідносини. На відміну від фіктивного правочину, за удаваним правочином права та обов'язки сторін виникають, але не ті, що впливають зі змісту правочину. Якщо правочин, який насправді вчинено, суперечить закону, суд ухвалює рішення про встановлення його нікчемності або про визнання його недійсним. До удаваних правочинів наслідки недійсності, передбачені статтею 216 ЦК України, можуть застосовуватися тільки у випадку, коли правочин, який сторони насправді вчинили, є нікчемним або суд визнає його недійсним як оспорюваний [8, С.10].

Проблема визнання договорів фіктивними або удаваними наразі набула особливої актуальності, особливо в розрізі боротьби зі створення видимості законності здійснюваної господарської діяльності, пов'язаної з незаконним формуванням податкового кредиту, шляхом документального оформлення проведених безтоварних операцій з метою подальшої мінімізації та несплати податків до бюджету. В таких випадках ми говоримо вже не тільки про фіктивні господарські договори, а і фіктивні підприємства. Господарські операції фіктивних підприємств не можуть бути легалізовані навіть за формального підтвердження документами бухгалтерського обліку. Такий висновок було зроблено у Постанові Верховного Суду України від 01.12.2015 року у справі № 826/15034/14. Так, визначальною ознакою господарської операції є те, що вона має спричиняти реальні зміни майнового стану платника податків. Здійснення господарської операції і власне її результати підлягають відображенню в бухгалтерському обліку. Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Первинні документи

повинні бути складені під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо – безпосередньо після її закінчення. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи. Первинні та зведені облікові документи можуть бути складені на паперових або машинних носіях і повинні мати такі обов'язкові реквізити: назву документа (форми); дату і місце складання; назву підприємства, від імені якого складено документ; зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції; посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення; особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції. Тобто для бухгалтерського обліку мають значення лише ті документи, які підтверджують фактичне здійснення господарських операцій.

Слід зазначити, що договір не є первинним обліковим документом для цілей бухгалтерського обліку. Договір свідчить лише про намір виконання дій (операцій) в майбутньому, а не про їх фактичне виконання. За формально правильного оформлення господарської операції, в тому числі первинними документами бухгалтерського обліку, сам факт фіктивності контрагента може бути ігнорований. Відповідно до вищенаведеного визначення, господарська операція пов'язана не з фактом підписання договору, а з фактом руху активів платника податків та руху його капіталу. Висновок суду апеляційної інстанції у справі, що розглядається, про те, що подані товариством первинні документи бухгалтерського та податкового обліку (податкові накладні, акти приймання – передачі виконаних робіт (наданих послуг) тощо) не є достатніми доказами фактичного виконання операцій; спірні господарські операції не

підтверджені належними первинними документами, що в сукупності з виявленими ДПП фактами щодо фіктивної діяльності Контрагента позивача свідчить про безтоварність господарських операцій, що виключає правомірність їх відображення у податковому обліку цього товариства [9].

Верховний суд України в рішенні від 19 квітня 2016 року у справі № 21 – 4985а15 вказав, підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Первинні документи повинні бути складені під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо – безпосередньо після її закінчення. Відповідно до частини першої статті 626 ЦК України договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Отже, договір свідчить лише про намір виконання дій (операцій) в майбутньому, а не про їх фактичне виконання [10].

Підтвердження вище вказаної позиції є судова практика, а саме: підставою для формування податкового кредиту є лише ті бухгалтерські документи, які підтверджують фактичне здійснення господарських операцій, що потягли за собою реальні зміни майнового стану ПП (ВСУ від 14.03.2017р., №21 – 2239а16), здійснення взаємовідносин з фіктивними контрагентами позбавляє платника податків права на формування податкової вигоди, навіть, за наявності правильно оформлених за зовнішніми ознаками та формою документів (ВСУ, справа № 21 – 2239а16 від 14.03.2017 р.), документи видані контрагентом, засудженим за фіктивне підприємництво, не підтверджують реальність господарських операцій платника податку навіть, якщо мають всі передбачені законом реквізити (ВСУ від 22 листопада 2016 р. у Справі № 21 – 2430а16), добросовісний платник податків не повинен контролювати

чи дотримується контрагент податкового законодавства – це справа контролюючих органів (ВАСУ від 06 вересня 2016 р. у Справі 826/23325/15), формальні помилки в первинних документах не мають бути вирішальною ознакою безтоварності здійснених господарських операцій (Постанова ВАСУ у справі № К/800/1217/13 від 11 лютого 2015 р.), нереальність господарських відносин та безтоварність операцій між контрагентами не може ґрунтуватись на припущеннях, а повинна підтверджуватись первинними документами (Одеський окружний адміністративний суд, №815/528/16), безоплатна передача продукції, грошових коштів, надання послуг між учасниками відносин з метою ухилення від сплати податків можуть бути приховані договором про сумісну діяльність. У цьому разі правочин про сумісну діяльність є, згідно зі ст. 235 ЦК України, нікчемним, а угода про безоплатну передачу продукції може виявитися дійсною, що не виключає застосування фінансових санкцій, передбачених податковим законодавством [11].

Аналізуючи безпосередньо норму права, ми можемо зробити висновок закон прямо не передбачає недійсність удаваного правочину, і тим більше про визнання його нікчемним, а лише пропонує застосувати до відносин сторін норми, що регулюють той правочин, який сторони дійсно мали на увазі. В постанові ВГС України від 15 січня 2013 року у справі № 10/5005/608/2012 за наслідками розгляду касаційної скарги Товариства з обмеженою відповідальністю «Інжинірінгова Компанія Ініціатива» на постанову Дніпропетровського апеляційного господарського суду від 10 грудня 2012 року у справі № 10/5005/608/2012 господарського суду Дніпропетровської області за позовом Публічного акціонерного товариства «Акціонерний комерційний промислово – інвестиційний банк» в особі філії «Відділення ПАТ Промінвестбанк в м. Дніпропетровськ» до Товариства з

обмеженою відповідальністю "Інжинірінгова Компанія Ініціатива" щодо визнання недійсним договору купівлі – продажу цінних паперів, суд вказав, що виконання договору однією стороною не спростовує фіктивність дій іншої сторони. Згідно ст.234 ЦК України фіктивним є договір, який вчинено без наміру створення правових наслідків, які обумовлювалися цим договором. Фіктивний правочин визнається судом недійсним. Правові наслідки визнання фіктивного правочину недійсним встановлюються законами. Фіктивний правочин характеризується тим, що сторони вчиняють такий правочин лише для виду, тобто, укладаючи його, знають заздалегідь, що він не буде виконаний. При фіктивному правочині внутрішня воля сторін не відповідає зовнішньому її прояву. Укладення фіктивного правочину завжди відбувається з певною метою і умисно. При вчиненні фіктивного правочину сторони мають інші цілі, ніж ті, що передбачені правочином. При розгляді таких справ суди мають враховувати, що ознака фіктивності повинна бути властива діям обох сторін правочину. Якщо одна сторона діяла без наміру створення правових наслідків, а інша – намагалася досягти правового результату, то такий правочин не може бути фіктивним. Як роз'яснено пунктом 24 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» № 9 від 06.11.2009 р., для визнання правочину фіктивним необхідно встановити наявність умислу всіх сторін правочину. Саме по собі невиконання правочину сторонами не означає, що укладено фіктивний правочин. Якщо сторонами не вчинено будь-яких дій на виконання такого правочину, суд ухвалює рішення про визнання правочину недійсним без застосування будь-яких наслідків. У разі якщо на виконання правочину було передано майно, такий правочин не може бути кваліфікований як фіктивний [12].

Доказами наміру суб'єктів підприємницької діяльності на укладення фіктивного договору без створення відповідних наслідків може бути відсутність будь – яких дій сторін, спрямованих на виконання договору в обумовлені строки у поєднанні з обставинами, які свідчать, що сторони завідомо знали про неможливість його виконання та відсутність відповідних засобів його виконання. Удаваний правочин прикриває дії, вчинення яких обмежується законодавством, тому визнання такого правочину удаваним в судовому порядку може бути підставою для застосування уповноваженими державними органами штрафних санкцій за порушення норм закону, в обхід якого укладено удаваний правочин [13 , С.12].

Висновки. В результаті проведеного дослідження, встановлено, що, на даний час в нормативно – правовій базі України відсутні чіткі ознаки, за якими договори можуть бути визнані фіктивними та удаваними, чинні правові норми не враховують усіх потреб регулювання господарського обороту. Це, в свою чергу, може стати причиною для зловживань, як свободою договору з боку суб'єктів господарювання, так і з боку контролюючих органів. На сьогодні, існує нагальна необхідність нормативного закріплення ознак таких договорів.

Узагальнено позиції науковців щодо визначення ознак фіктивності та удаваності господарських зобов'язань, як таких, що укладені з метою приховати справжні наміри суб'єкта господарювання, ухилення від сплати податків, а також для досягнення будь – якої іншої протиправної мети. Ознака фіктивності та удаваності повинна бути властива діям обох сторін господарського зобов'язання.

Аналіз положення законодавства дав змогу зробити висновок, що його положення не визначають ознаки фіктивності та удаваності господарського договору як

підстави визнання його недійсним, однак, передбачають застосування норм, що регулюють договірні відносини, які сторони дійсно мали на увазі та прагнули до настання відповідних правових наслідків. Особливістю удаваності договору є те, що він укладається сторонами свідомо в такій формі, що не відповідає їх дійсним відносинам, з метою приховати реальну угоду. Як у випадку фіктивного, так і у випадку удаваного договорів, метою сторін є досягнення певних правових наслідків.

Характерні ознаки, які варто враховувати при визнанні господарського зобов'язання недійсним на підставі удаваності: – не відповідність дійсної волі сторін договору їх волевиявленню; – воля сторін спрямована на виникнення між ними відповідних господарських правовідносин та їх правових наслідків, які за метою відрізняються від реального волевиявлення сторін; – укладається сторонами свідомо та не відповідає їх дійсним намірам, із метою приховати договір, що сторони мали на увазі.

Особливості, які необхідно враховувати при визнанні господарського зобов'язання недійсним на підставі фіктивності: – не відповідність дійсної волі сторін договору їх волевиявленню; – укладаються без наміру створення господарських відносин, виконання господарських зобов'язань та виникнення відповідних правових наслідків; – умисне введення в оману контрагента щодо дійсності умов договору та приховування реальних намірів однієї зі сторін.

Список використаних джерел:

1. Кот О. Природа недійсних правочинів // Вісник Академії правових наук України. 2009. № 4 (59). С. 108–119.
2. Побіяньска Н. Б. Актуальні питання сучасного реформування господарського законодавства // Верховенство права: міжнародний науковий журнал. Молдова, 2019. № 1. С. 138–143.

3. Науково – практичний коментар Господарського кодексу України / [кол. авт.: Беяневич О. А., Вінник О. М., Щербина В. С. та ін.]; за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. [2 – е вид., перероб. і допов.]. К.: Юрінком Інтер, 2008. 720 с.

4. Про судову практику в справах про визнання угод недійсними: Постанова Пленуму Верховного суду України від 28.04.1978 р. № 3. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0003700> – 78.

5. Длугош О. І. Недійсність правочинів з дефектами волі: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / О. І. Длугош. – К.: Науково – дослідний інституту приватного права і підприємництва НАПрН України, 2013. — 156 с.

6. Давидова І. В. Недійсність правочинів, укладених внаслідок помилки та обману: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Давидова Ірина Віталівна. – Одеса, 2011. – 189 с.

7. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними: Постанова Пленуму Верховного суду України від 06.11.2009 року за реєстром № 9. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700> – 09.

8. Подоляк С.А. Правові підстави та наслідки визнання господарських договорів недійсними та неукладеними в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.04 / Подоляк С.А. К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. 16 с.

9. Постанова Верховного суду України від 01.12.2015 року у справі № 826/15034/14 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/54688725>.

10. Постанова Верховного суду України від 19 квітня 2016 року у справі № 21 – 4985a15 [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/5B5B284763437CE8C2257FBE002A9395](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/5B5B284763437CE8C2257FBE002A9395).

11. Цивільний кодекс України: Науково – практичний коментар [Текст]: пояснення, тлумачення, рекомендації з використ. позицій вищ. суд. інстанцій, М-ва юстиції, науковців, фахівців . Х.: Страйд, 2010. (Серія "Коментарі та аналітика") (Правникам, нотарям, адвокатам, суддям, викладачам, студентам). – Т. 4: Об'єкти. Правочини. Представництво. Строки / Т. В. Бобко [та ін.] ; за ред. проф. І. В. Спасибо – Фатєєвої. 2010. с.285.

12. Постанова Вищого господарського суду України від 15.01.2013 року у справі № 10/5005/608/2012 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/28681690>.

13. Потопальський С. С. Підстави та наслідки недійсності підприємницьких договорів (на матеріалах практики господарських судів) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / С. С. Потопальський. Київ, 2007. 20 с.

